

УДК 025.3/4:027.7(477.74)

Н. В. Мусієнко, зав. відділом наукової обробки документів і організації каталогів
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
Наукова бібліотека
Вул. Преображенська, 24, Одеса, 65082, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН І МОЖЛИВОСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВОЇ ОБРОБКИ ДОКУМЕНТІВ У НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Стаття присвячена впровадженню нової моделі роботи з документами у відділі обробки. Зроблено порівняльний аналіз АБІС (Ірбіс, УФДБібліотека, Liber Media). Детально розглянуто шлях проходження документів у відділі із застосуванням програми LiberMedia, конвертацію документів з АБІС “Ірбіс” в АБІС “LiberMedia”.

Ключові слова: Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, інформаційні технології, Liber, редакція, електронний каталог, ретроввод.

Честь і хвала бібліотекам, які не стоять на місці, а рухаючись уперед, завдяки ентузіазму й неустанній праці співробітників, залучають читачів до безцінних скарбів, що зберігаються в їхніх надрах.

Фонди Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова нараховують близько 4 млн. од. зберігання, що любовно збиралися на протязі 190 років її існування. Однак, найбільш коштовні колекції книгосховищ мертві, якщо вони не донесені читачам у найбільш зручній і вдосконаленій формі. Пошуки цих нових форм і методів є основним завданням бібліотек сьогодні.

Якщо до 1999 р. НБ працювала традиційно й вела стандартні каталоги на паперових носіях, то із вступом у ХХІ століття в ній почалася й нова ера каталогізації.

В 1999 році була придбана бібліотечна програма “Ірбіс”, яку бібліотека апробувала протягом 2000-2001 р. Співробітники бібліотеки також експериментально працювали на програмі “УФД. Бібліотека”. В 2002 році вибір був зупинений на ліцензійній бібліотечній програмі “Liber Media” (Франція). Виникло складне питання конвертації напрацьованих даних з однієї програми в іншу. Розробники програми “Liber” конвертували “Ірбіс” в “Liber” у цілому. Але через те, що після цього залишилося ще багато невирішених питань, окремі поля були дороблені співробітниками відділу обробки нашої бібліотеки (216 000 інвентарних одиниць). Для непрофесіоналів комп’ютерної справи ця робота була досить складною й місткою.

Процес каталогізації в системі “Liber” передбачений для всіх видів і типів документів. Система дає можливість друкування каталожних карток, списків і т. д. Для полів “автор”, “видавництво”, “серія”, “підсерія”, “рубрики” передбачене ведення покажчиків (нормативні файли). Ведення покажчика рубрик дозволило створити в бібліотеці власний предметний рубрикатор. Система зв’язаних рубрик і підрубрик має структуру “дерева”. Якщо на початку роботи із програмою пошук за підрубриками досягав 7-ого рівня вкладення, то в теперішній час, завдяки розроблювачам “Liber”, ми маємо можливість показати читачам самий дрібний рівень, що значно розширює інформаційну цінність каталогу.

Переваги електронної обробки документів очевидні:

- 1) інтенсифікація доступу до інформації;
- 2) естетика інвентарних книг і карткових каталогів;
- 3) електронне замовлення документів як у межах НБ, так і через Інтернет.

У зв’язку із введенням нових технологій була розроблена й змінена технологічна інструкція “Шлях книги”, що протягом тривалого часу змінювалася, доповнювалася й удосконалювалася. У зв’язку із специфікою нашої бібліотеки

(окрема шифровка основного й учбового фондів) багато часу було приділено вигляду каталожної картки й розташуванню на ній шифрів та інвентарних номерів.

За період 1999-середины 2003 р. силами співробітників бібліотеки був введений значний шар літератури (всі нові надходження). Але для переходу до електронного формуляра і обслуговування студентів і викладачів десяти факультетів цього було недостатньо. Було ухвалене рішення про прискорений ретроспективний опис фонду бібліотеки. Таким був визнаний фонд студентських філій. До цієї роботи були залучені практично всі співробітники бібліотеки. Був розроблений графік роботи відділів по ретровводу, що виконувався неухильно. Робота була очолена заступником директора з інформаційних технологій. Відділом обробки були розроблені інструкції щодо ретровводу документів, затверджені на методичній раді бібліотеки й розповсюджені між усіма учасниками. Постійно проводилися необхідні консультації. На першому етапі кожен співробітник бібліотеки займався ретровводом літератури один день у тиждень. У літній період, коли відбувається закономірний спад відвідування бібліотеки, співробітники відділів обслуговування могли приділити цій роботі більше уваги. Внаслідок цього за літні місяці 2003-2006 років були введені до електронного каталогу (штрих-кодовані й описані) підсобні фонди 4-х інформаційних читальних залів, десяти факультетів, а також підсобний фонд абонементів наукової та художньої літератури.

Електронний каталог значно поповнився. На 1. 01. 2007 року він склав 221 186 назв.

Практично одночасно почав проводитися наступний, найскладніший етап роботи: введення у кожен ретроописаний документ предметних рубрик і ключових слів. Робота виконувалася сектором систематизації відділу наукової обробки документів. Труднощі на цьому етапі полягають у тому, що не в кожен документ можна ввести рубрику й наповнити його ключовими словами заочно. Багато документів вимагають довідки “de visu”. Робота з ретровводу рубрик і ключових слів ведеться постійно, тому що ретроописання ще не закінчено. Останні 3 роки бібліотека працює також над введенням до електронного каталогу основного фонду бібліотеки.

Будь-який накопичений матеріал потребує редакції. Електронні каталоги не є винятком. При масовому описі документів було допущено велику кількість дублетних описів різних полів і зведення їх разом потребувало дуже великих зусиль. Відповідальність за редакцію електронного каталогу несе відділ обробки. Ця робота ведеться не один день. Так, були відредаговані поля “видавництво”, “серія”, “підсерія”, “колективний автор”. Щоб уникнути дублювання у відредагованих полях (“видавництво” й “колективний автор”) доступ до цих полів відкрито лише співробітникам відділу обробки. Наступні поля, які відділ обробки планує редагувати в електронному каталозі, це “місце видання” і нормативні таблиці у полі “відповідальність автора”. Ведеться постійне консультування з розробниками “Liber” з цього приводу.

Працюючи в тісному співробітництві з бібліографами над створенням предметних рубрик, співробітники сектору систематизації відповідають за редакцію цього поля в ПК. Для того, щоб предметний рубрикатор НБ мав гармонійний, вивірений вид, між галузевиками відділів обробки й бібліографічного ведуться постійні консультації, методичні наради. Робота з ретровводу триває.

Але вже зараз можна зробити висновок, що комплексна автоматизація дозволила не тільки полегшити, удосконалити, оновити працю бібліотекарів, але, і, шляхом максимального наближення електронного каталогу до потреб читачів, змінити імідж бібліотеки, підвищити її авторитет не тільки в стінах університету, але й за його межами.

Н. В. Мусиенко

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,

Научная библиотека

Ул. Преображенская, 24, Одесса, 65082, Украина

Тел. 34-80-11

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ВОЗМОЖНОСТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ НАУЧНОЙ ОБРАБОТКИ ДОКУМЕНТОВ В НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКЕ ОДЕССКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ И. И. МЕЧНИКОВА.

Резюме

Статья посвящена внедрению новой модели работы с документами в отделе обработки. Произведен сравнительный анализ АБИС (Ирбис, УФД Библиотека, LiberMedia). Детально рассмотрен путь прохождения документов в отделе с применением программы LiberMedia, конвертация документов из АБИС “Ирбис” в АБИС “LiberMedia”.

Ключевые слова: Научная библиотека Одесского национального университета имени И. И. Мечникова, информационные технологии, Liber, редакция, электронный каталог, ретроввод.

N. V. Musienko,

Scientific library of the Odessa Mechnikov National University

24, Preobragenskaya St., Odessa, 65082, Ukraine

Tel. 34 80 11

PRESENT CONDITIONS AND OPPORTUNITIES OF IMPROVEMENT OF DOCUMENTS PROCESSING IN THE SCIENTIFIC LIBRARY OF THE ODESSA MECHNIKOV NATIONAL UNIVERSITY

Summary

The article is devoted to the introduction of a new model of processing of documents. The comparative analysis of ABIS (Irbis, UFD library, LiberMedia) is undertaken. Passing of documents in the Processing department using the program LiberMedia as well as the process of conversion of documents from ABIS "Irbis" into ABIS "LiberMedia" is traced in details.

Keywords: Scientific Library of the Odessa Mechnikov National University, information technologies, Liber, editing, electronic catalogue, retrospective introduction.